

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Quarum rerum Deus habeat propriam ideam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

rendit, huiusmodi respectus causari formaliter ab intellectu divino, apprehendente in sua essentia omnino absoluta aliquem respectum rationis: hoc enim, ut ostendimus, importat aliquam imperfectionem in cognoscendo, Deo repugnantem. Unde quando addit in aliis locis, tales respectus esse intellectos à Deo, solum intendit eos esse intellectos fundamentaliter, & quatenus cognoscit imitabilitatem suae essentiae, quae, ut diximus, praebet intellectui nostro fundamentum fingendi in Deo relationem rationis ad creaturas.

non autem formaliter concipiendo talem imitabilitatem ad instar relationis. Unde loco citato videtur in resp. ad 9. sic ait: *Quamvis respectus intellectus à Deo, sint multi, in quibus pluralitas idem consistit: quia tamen illos omnes per suam rationem intelligit, intellectus eius non est unus, sed unus.* Quibus verbis docet quod illi respectus non cognoscuntur à Deo ad instar relationis, sed per essentiam suam, quam cognoscit ac imitabilem à creaturis. Vel etiam dici potest, huiusmodi respectus esse intellectos à Deo speculative, & mediata in quantum cognoscit illos esse formatos, vel formabiles ab intellectu creato, vel creabili quod non sufficit ad formationem entis rationis, quia ex tali cognitione speculativa, & mediata, ens rationis non accipit illud esse fictum & diminutum, in quo consistit eius essentia, sed extrinsecam tantum denominationem cogniti & intellecti, eo modo, quo entia realia, quando ab intellectu cognoscuntur. Utenim supra ostendimus, ad formationem entis rationis, requiritur quod denominetur cognitum, denominatione cognitionis factae, seu fingendo: id est apprehendendo per modum entis, id quod secundum se non est ens, & quasi vestiendo obiectum aliquam entitatem quam non habet. Ad quod non requiritur quidem quod intellectus iudicet ens rationis esse ens reale (hoc enim iudicium falsum est, & erroneum) sed quod apprehendat ad instar formae vel relationis, illud quod non est forma, nec relatio; & hoc non est falsum, quia non est iudicium, sed apprehensio; dicit tamen imperfectionem, quia non attingit obiectum sicuti est, sed ad instar, & ad modum alterius, ac proinde Deo repugnat.

Dices, Non potest cognosci divina essentia, ut imitabilis à creaturis, nisi cognoscatur ut ordinata & relata ad creaturas: quia tamen imitabilitas non est aliquid absolutum, sed respectivum, & dicens ordinem ad creaturas imitantes, & participantem divinam perfectionem: Ergo Deus cognoscendo suam essentiam, ut imitabilem à creaturis, eam cognoscit cum aliquo ordine, & respectu ad creaturas, & sic format aliquem respectum rationis, apprehendendo ad modum respectivi, id quod in se est omnino absolutum & independentens ab omni respectu.

Respondeo negando Antecedens: licet enim imitabilitas divinae essentiae non possit à nobis concipi, nisi cum aliquo ordine & respectu ad creaturas, & nisi fingendo in essentia divina omnino absoluta, aliquem respectum rationis ad illam: à Deo tamen potest cognosci, sine tali ordine & respectu, per modum scilicet summæ eminentiae, & cognoscendo ipsas creaturas, ut subiectas imitabilitati suae essentiae, & ab ea dependentes, & participatas. Ad quod non requiritur, quod Deus cognoscat suam essentiam, ut relatam & ordinatam ad creaturas; sed potius quod ordinet & referat creaturas ad suam essentiam, red-

endo illas imitantes, & participantem suam perfectionem. Quod explicari potest exemplo maternitatis Beatissimae Virginis, supra relato: ut enim Deus cognoscat Beatam Virginem esse matrem Christi, non oportet quod ad eam referat personam Verbi Divini, sed potius quod B. Virginem ordinet, & referat ad ipsum Verbum, supplens vices subsistentiae creatae in humanitate Christi.

ARTICULUS III.

Quarum rerum Deus habeat propriam ideam?

Multa sunt de quibus dubitari solet, utrum Deus habeat propriam illorum ideam: scilicet Persona Filii & Spiritus Sancti, quae per generationem, & spirationem, producuntur. Res pure possibiles, & quae nullum dicunt ordinem ad existentiam; mala, privationes, & peccata, quae non cognoscuntur nisi ratione formae, quam privant: materia prima, quae cum ex se sit expers omnis actualitatis, & careat formam informantem, videtur etiam careere omni formam ideante: formae rerum corruptibilium, proprietates quae inseparabiliter comitantur subjectum, & accidentia, quae illi superveniunt denique potest esse difficultas de singularibus, quae cum per accidentis tantum à natura intenduntur, propriam non videntur habere ideam in mente divina. Has omnes difficultates breviter hic discutiemus, & resolvemus. Unde

Dico primo, divina essentia non est idea Filii, aut Spiritus Sancti, nec Filius habet ideam in intellectu Patris aeterni, nec Spiritus Sanctus in intellectu Patris & Filii.

Ratio est, quia idea habet rationem causae exemplaris respectu ideati: Sed divina essentia non est causa Filii, aut Spiritus Sancti: Ergo non habet rationem ideae, in generatione Filii, & processione Spiritus Sancti.

Praeterea, idea est forma ad quam respiciens artifex operatur: Sed Pater non est artifex in generatione Filii, neque habet modum artificis; quia non est causa eius, sed principium, & idem dicendum est de Spiritu Sancto: Ergo Pater non habet ideam in generatione Filii, nec Pater & Filius in productione Spiritus Sancti.

Item idea est forma determinans agens quod operatur ex intentione finis, ut constat ex eius definitione supra exposita, & ex Dionysio, qui vocat ideas, praedeterminationes. Sed Deus ad intra agit ex necessitate naturae, & non liberè, nec ex intentione alicuius finis: Ergo non habet ideam in generatione Filii, aut productione Spiritus Sancti.

Dico secundo, Deus habet ideas rerum pure possibilem, quae tamen non sunt practicae, nisi virtualiter, & in potentia Ita D. Thomas quae est. 2. de verit. art. 6. ubi inquit, *Idea respicit practicae cognitionem, non solum habitu, sed actu unde cum Deus de his, quae facere potest, quarumvis nunquam sint facta, habeat cognitionem virtualiter practicae, relinquitur quod idea possit esse eius quod nec est, nec fuit, nec erit: non tamen eo modo sicuti est eorum quae sunt, vel erunt, vel fuerunt. Quia ad ea quae sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divina voluntatis, non autem ad ea, quae nec sunt, nec erunt, vel fuerunt; & sic huiusmodi habet quodammodo*

AAaj inde

indeterminatas ideas. Quibus verbis, non solum explicata, sed etiam probata manet conclusio. Deus enim non solum cognoscit, ea quæ fecit, aut facturus est, sed etiam ea quæ potest facere, & modum artificiosum, quo potest ea formare: Ergo format ideam de illis. Patet Consequentia: quia idea non est aliud quam forma per intellectu expressa, & formata, ut ad eius instar aliquid fieri possit, & representans modum quò fieri potest. Sicut ergo artifex creatus, potest veram ideam formare non solum de re quam facit, aut facturus est, sed etiam de illa quam potest facere, licet nolit ita Deus habere ideam, non solum existentium, aut futurorum, sed etiam mere possibilium: licet istorum, cum non sint applicata à voluntate divina ad agendum, non sint practica, nisi virtualiter, & in potentia, ut enim docet idem Sanctus Doctor quæst. 6. de veritate art. 6. idea determinatur ad agendum, ex proposito, seu decreto divinæ voluntatis.

68 Hinc facile intelliges, & conciliabis id quod docet hic art. 3. ubi in idea duplex officium distinguit, scilicet quod sit principium productionis, & quod sit ratio cognitionis. Primo modo (inquit) dicitur exemplar, secundo modo, ratio cognoscendi, potestque ad scientiam speculativam pertinere. Additque, quod primo respicit idea ea omnia quæ secundum aliquod tempus sunt: secundo autem modo respicit etiam ea quæ nullo tempore sunt. Quibus verbis videtur negare exemplar, seu ideam, respectu purè possibilium. Verum S. Doctor solum intendit excludere ideam possibilium, quæ sit formaliter, & in actu secundo practica, quia ea quæ sunt purè possibilia, non supponunt propositum, seu decretum divinæ voluntatis, per quod ideæ determinantur, & applicentur ad operandum. Non tamen negat, respectu possibilium, ideam virtualiter tantum & in potentia practicam.

69 Dico tertio: Materia prima non habet in Deo ideam sibi propriam, & distinctam ab idea formæ, & totius compositi.

Ratio est, quia Deus non habet propriam ideam, nisi respectu eorum, quæ sunt per se factibilia: materia autem prima, cum non habeat propriam existentiam, ut dicit S. Thomas hic art. 2. in resp. ad 3. & docent nostri Thomista in Philosophia; non habet etiam proprium fieri, nec potest terminare propriam actionem: Unde D. Augustinus dicit, materiam in umbra formæ esse creatam, & D. Thomas loco jam citato, sine forma (inquit) habet quidem materia ideam in Deo, non tamen aliam ab idea compositi: nam materia secundum se, neque esse habet neque cognoscibilis est. Unde quando quæst. 3. de veritate art. 5. dicit, quod si largè accipiamus ideam, pro similitudine, vel ratione, nihil prohibet materia prima etiam secundum se ideam esse. Per se secundum se, non intelligit ipsam materiam entitatem, ut præcindit ab ordine ad formam; sed ut à forma distinguitur, & includit ordinem ad illam: sub qua ratione, materia habet propriam rationem, & cognoscibilitatem, distinctam à ratione, & cognoscibilitate formæ; licet ab ea dependentem, & includentem ordinem, & habitudinem ad illam. Quare immerito dicit Cajetanus. D. Thomas hic retractasse quod in quæstionibus disputatis docuerat.

70 Dico quarto, Deus non habet ideam mali, peccati, & privationum. Ita D. Thomas hic art. 3. ad 1. ubi ait, Malum non habet in Deo

ideam, neque secundum quod idea est exemplar, neque secundum quod est ratio &c. De quo etiam videri potest quæst. 3. de veritate art. 4.

Ratio etiã id suadet Deus enim nõ habet ideam, nisi eorum quæ pertinent ad eius artem, vel scientiam practicam; & quæ sunt ab illo factibilia, & per se cognoscibilia. Sed mala, privationes, & peccata, non pertinent ad scientiam Dei practica m, vel ad eius artem, neque sunt per se cognoscibilia, sed tantum ratione formæ quã privant: Ergo Deus non habet ideam mali, peccati, & privationum.

Dico quinto: Deus non habet propriam ideam formarum corruptibilium. Ita D. Thomas quæst. 3. de veritate art. 5. his verbis *Idea proprie dicta respicit rem secundum quod est producibilis in esse; materia autem non potest exire in esse sine forma, nec è converso: unde propria idea non respondet materię tantum, nec formæ tantum, sed compositi toti respondet una idea, quæ est factiva totius, & quantum ad formam, & quantum ad materiam.* Quibus verbis docuit, & probavit nostram conclusionem, quæ confirmari potest, ex eo quod art. 5. per ideam, & formam domus potest & totam domum, & quamlibet partem forsim efficere: Ergo & Deus per ideam, & formam totius compositi, illud, & omnes eius partes formare. Ex quo sequitur, quod Deus non habeat propriam, & distinctam ideam proprietatum: quia illæ inseparabiliter comitantur subjectum, & simul fiunt cum eo, ac resultant per eandem actionem, qua producit essentia. Ita Sanctus Thomas hic art. 3. ad 4. Quantum verò ad accidentia quæ superveniunt subjecto, ibidem docet specialem ideam habere: *Artifex enim (inquit) per formam domus, facit omnia accidentia, quæ à principio concomitantur domui, sed ea quæ superveniunt domui iam facte, ut parietes, vel aliquid aliud, facit per aliquam aliam formam.*

Dico ultimo, Non solum species rerum creatarum, sed etiam omnia singularia, habere propriam in Deo ideam. Est contra Platonem, qui ut refert S. Thomas, loco ultimo citato, dicebat singularia non habere aliam ideam, quam ideam speciei: eo quod intentio naturæ consistat in speciebus, nec particularia producat, nisi ut in eis species salventur; & quia illa etiam mutabilia, & corruptibilia sunt: *Fluunt enim hæc (inquit ille apud Senecam) & assidua diminutione, atque adiectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis, Nemo est mane qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur, summum more. Quidquid vides currit cum tempore. Nihil ex eis quæ videmus manet, Ego ipse, dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Oppositum tamen docet S. Doctor loco citato: quia providentia divina, non solum se extendit ad species, sed etiam ad singularia. Adde quod, Deus habet propriam ideam eorum quæ sunt per se producibilia: singularia autem, cum per se subsistant, & existant, per se producuntur; eius enim est fieri, cuius esse: è contra verò species, cum non subsistant, nec existant, nisi in individuis, non producuntur per se, sed tantum ratione singularium.

Quæres ad complementum huius disputationis, quænam sit propria causalitas ideæ seu exemplaris?

Respondeo propriam ideæ causalitatem, non esse effectivam, aut finalem, sed formalem extrinsecam.

Probatur ex definitione ideæ supra exposita. **A** Idea est forma, quam aliquid imitatur, vel ad quam respiciens artifex operatur: Ergo propria causalitas ideæ, erit ex passiva sui imitatione, cōmunicacionem constituit totum compositum, & illud determinat ad certam speciem; ita etiam propria causalitas ideæ, erit formalis, non quidem intrinseca, sed extrinseca: in quantum ut obiecta menti artificis, & per passivam sui imitationem determinat agens ad producendum effectum talis speciei. Licet etiam ex consuetudine, & minus principaliter, habeat quodammodo rationem causæ efficientis; quatenus artifex opera-

tur per illam, tanquam per formam intellectua-
lem; & etiam finalis, in quantum bonitas & perfectio exemplaris, per intellectum artificis apprehensa, movet ipsum, ad hoc, ut formet artefactum illi simile.

Hæc accipe (studiose Lector) & aquas divinæ sapientiæ, quas ex purissimis ac limpidissimis utriusque S. Doctoris, Augustini & Thomæ, fontibus, tibi largè in hoc Tractatu propinavimus, paululū degusta; donec in sequentibus, celeberris huius temporis controversias, quæ tantâ animi contentione agitantur, juxta illorum Sanctorum Doctorum mentem, resolvamus: hos enim gratia suos elegit præcōes, seu Christus suæ gratiæ fidelissimos interpretes, & clarissimas tubas, quarum sonus in omnē terrarū orbem exivit.

TRACTATUS QUARTUS DE VOLUNTATE DEI, eiusque Providentiâ.

Ad quæstionem 19. Divi Thomæ, & tres sequentes.

P R A E F A T I O.

DROSEQUI MVR hac tractatione de Divina Voluntate gravissimas Theologiae difficultates, quibus adhuc Schola perstrepunt, & gravi interdum vulnere charitas læditur, quarum superiori Tomo, & Dissertationibus de scientia Dei, fundamenta jecimus. Præter cætera Schola nostræ placita, quibus forsitan ex nostris commentariis nonnihil lucis accedet, D. Augustini & S. Thomæ vindicias contra Molinam & Iansenium suscipio, quibuscum nihil nobis commune esse, sed ab utriusque æquo spatio recedere, ita compertum facio & certis argumentis demonstro, ut planè nihil dubius assererim, eos qui Molinæ Antesignani vexilla sequuntur, etsi ab iis, Iansenius ultima quæque passus fuerit, proprius tamen à Iansenio abesse. Atque ut hic etiam specimen aliquod eorum quæ fusi & majori otio infrâ pertractantur, nemo est nisi rerum Theologicarum rudis, & qui non ultra videat quàm habeat oculos, & cum Tertulliano loquar, qui eas omnes disceptationes quæ fervent, dubitet ab uno principio deduci, quod Schola omnis Theologiarum summâ consensione pernegat, cæteris nedum probatur, sed maximum etiam præsidium est, quo sese in tuto positos esse arbitratur. Hoc unum omnibus principum commune est, Gratiam per se efficacem libertatis indifferentiæ exitialem esse, nec posse nisi alterius temperamento aut jacturâ conciliari. Hinc Molinæ & Iansenius in diversas & oppositas ad eodē sententias abierunt, ut illud usurpare possint: Si ad sinistram ieris ego dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Alteri enim visum est, gratiæ vim extenuandam esse & temperandam, ne libertatem, ut ita dixerim, frangeret, quam pene vitream facit, adeo vis omnis impatiens putat. Alteri contra visum est, laxandam & veluti dilandam libertatem in spontaneitatem, ut vim omnem gratiæ, quanta sit, ferat. Verùm suis solum consecutionibus, infinitis penè intervallis separantur, sed eodem principio juncti sunt. Quid verò eorum commune cum Thomistis? planè nihil, & consecutionibus

Thom. I.

AAa ij

bus